

ЕКОНОМІКА

УДК 339.56: 338.43.02; DOI: 10.31388/2519-884X-2018-38-87-94

Бідула П.П., аспірант
Вінницький національний аграрний університет

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ НА ЗОВНІШНЬОМУ РИНКУ

Анотація. В статті розглядаються методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності аграрного сектору України на зовнішньому ринку. Проведено комплексний порівняльний аналіз основних груп продовольчих товарів на зовнішньому ринку. Встановлено, що економічний зміст порогового значення індексу виявлених (відкритих) порівняльних переваг галузі (RCA) базується на спроможності галузі наповнювати внутрішній і зовнішній ринки власної продукції більш успішно, ніж це роблять зарубіжні конкуренти. Вважаємо, що для забезпечення дієвості майбутніх заходів внутрішньої підтримки необхідно удосконалити систему інституційного регулювання аграрного сектору, удосконалити відповідну правову базу та діяльність управлінських структур.

Ключові слова: аграрний ринок, конкурентоспроможність, продовольство, сільськогосподарська продукція, зовнішній ринок.

JEL code classification: O13, O19

*Bidula P.P., postgraduate
Vinnytsia national agrarian university*

METHODOLOGICAL APPROACHES TO ESTIMATE COMPETITIVENESS OF THE AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINE ON THE EXTERNAL MARKET

Abstract. The purpose of the study is to develop theoretical, methodological and practical guidelines for the development of methodological approaches to assess the competitiveness of Ukraine's agrarian sector in the foreign market.

The article deals with the methodical approaches to assessing the competitiveness of Ukraine's agrarian sector in the foreign market. A comprehensive comparative analysis of the main groups of food products in the foreign market was carried out using the model "food independence - competitiveness". It has been established that the economic content of the threshold of the index of discovered (open) comparative advantages of the industry (RCA) is based on the ability of the industry to fill the domestic and foreign markets of its products more successfully than foreign competitors do.

On the basis of the model of two-criteria analysis of the food market, the method of forming a protectionist policy consisting of several blocks is elaborated and substantiated: the choice of the segment of the food market and the grouping of the products according to the clusters of the model of this analysis; the correlation of the position of product types in the model and the priority groups of market protection methods; determination of current methods of protection and assessment of their level; the choice of market protection measures based on the availability and level of availability of the recommended group methods in accordance with the requirements of the WTO.

In order to ensure the adaptation of the agro-food markets of Ukraine to the conditions of globalization and the WTO it is expedient to implement a set of measures of state support of the domestic agricultural sector. We believe that in order to ensure the effectiveness of future internal support measures, it is necessary to improve the institutional regulation system of the agrarian sector, including improving the relevant legal framework and the activities of the management structures.

Keywords. agrarian market, competitiveness, food, agricultural products, foreign market.

Постановка проблеми. Розвиток напрямів підвищення ефективності зовнішньоекономічних зв'язків в аграрному функціонування національного господарства України є одним із пріоритетних України. Внаслідок активізації глобалізацій-

них процесів і посилення конкурентної боротьби на світових ринках та з метою набуття рівноправного партнерства в міжнародній торгівлі важливим є вступ до Світової організації торгівлі (СОТ), збільшення обсягів виробництва конкурентоспроможної продукції галузі, розширення зовнішніх ринків, лібералізація й подальший розвиток інтеграційних процесів.

Необхідно наголосити про прояв позитивних і негативних наслідків ПВЗВТ з ЄС для вітчизняного аграрного сектору. Так, до позитивних слід віднести такі: уніфікація фітосанітарних стандартів приведе до посилення позицій на світовому ринку; інвестування у виробництво та переробку промисловість може подвоїти обсяги виробництва і створити додаткові робочі місця; збільшаться обсяги виробництва органічної продукції; підвищиться якість і безпечність продукції; зростуть обсяги експорту кондитерської, м'ясо-молочної, олійно-жирової, плодоовочевої та пивовареної продукції; активізуються процеси кооперації господарств населення; ЄС встановить нульові ввізні мита на товари, на які поширюються тарифні квоти (близько 85 тарифних ліній).

Негативні чинники: відтік кадрів внаслідок додаткової угоди щодо вільного переміщення робочої сили; часткова невідповідність структури українського експорту попиту ЄС на продукцію; мала частка підприємств, сертифікованих за міжнародними стандартами; через низьку якість частини продовольчих товарів вони не будуть експортовані в ЄС; нерозвиненість інфраструктури ринку відповідно гальмуватиме експорт; низька капіталізація сільськогосподарських підприємств запобігатиме інвестиційному процесу; буде втрачено частину внутрішнього ринку при посиленні імпорту продовольчої продукції; виникне проблема зміни назв унаслідок реалізації зобов'язань щодо дотримання географічних зазначень.

Позитивними результатами ПВЗВТ із ЄС для українських споживачів будуть: незначне зниження цін на імпорту продовольчу

продукцію на початковому періоді її ввезення; можливість купувати продовольчі товари кращої якості; збільшення асортименту продовольчої продукції. Негативними наслідками будуть: можлива тенденція до зростання внутрішніх цін на соняшникову олію через підвищення цін на сировину; для частини споживачів ознайомлення з новою продукцією буде спричиняти труднощі щодо визначення якісних характеристик та еквівалентності ціни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми зовнішньоекономічної діяльності досліджувалися багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими: В.І. Бойком, К.Г. Бородінім, В.С. Будкінім, І.В. Бураковським, В.І. Власовим, М.В. Гладієм, В.І. Губенком, С.І. Дем'яненком, А.М. Кандибою, С.М. Квашою, І.Г. Кириленком, А.П. Кіреєвим, Е.Н. Крилатих, П. Кругманом, О.Ф. Лукою, Д.Г. Лук'яненком, О.М. Могильним, М. Обсфельдом, Ю.М. Пахомовим, П.А. Песковським, М. Портером, П.Т. Саблуком, Є.В. Савельєвим, А.А. Фесиною, А.С. Філіпенком, О.О. Школьним та іншими.

Проте недостатньо вивченими залишаються питання конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції України на світовому ринку, розвитку зовнішньоторговельних зв'язків, перспектив міжнародної інтеграції аграрного сектору.

Постановка завдання. Метою дослідження є розробка теоретичних, методологічних положень і практичних рекомендацій щодо розробки методичних підходів до оцінки конкурентоспроможності аграрного сектору України на зовнішньому ринку

Виклад основного матеріалу. Нами проведено комплексний порівняльний аналіз основних груп продовольчих товарів на зовнішньому ринку за моделлю «продовольча незалежність – конкурентоспроможність». За показник продовольчої незалежності прийнято індекс продовольчої незалежності (F):

$$F = \ln \left(\frac{p \cdot 100\% \div (m + p \cdot s - x)}{n} \right), \quad (1)$$

де: x – обсяги експорту конкретного товару із країни;

- m – обсяги імпорту товару в країну;
 P – обсяги внутрішнього виробництва товарів у країні;
 S – зміна обсягів запасу товару в країні;
 n – мінімальна частка товарів вітчизняного виробництва.

Як показник конкурентоспроможності до- тобто один із варіантів індексу порівняльних
 цільно взяти модифікований індекс Баласса, переваг (RCA):

$$RCA = \ln \frac{(x_{ij} : m_{ij})}{\sum x_{ij} : \sum m_{ij}} \cdot 100 \quad (2)$$

- де x_{ij} – обсяги експорту товару j із країни i ;
 m_{ij} – обсяги імпорту товару j в країну i ;
 $\sum x_{ij}$ – сукупний обсяг експорту з країни i ;
 $\sum m_{ij}$ – сукупний обсяг імпорту в країну i .

Використання натурального логарифму в обчисленні обох індексів розширює можливості кластерного аналізу, тому що дасть змогу розподілити значення індексів продовольчої незалежності (F) та виявлених порівняльних переваг (RCA) в області позитивних і негативних значень. Таким чином, такий підхід полегшить порівняння значень індексів F і RCA, що дозволить чітко розділити продовольчі товари на кластери.

Визначення максимального (мінімального) допустимого рівня для кожного показника є важливим методологічним питанням. Щодо індексу продовольчої незалежності, якщо частка сільськогосподарської сировини і продовольства вітчизняного походження у загальному обсязі товарних ресурсів внутрішнього ринку перевищує встановлений нормативний показник, то $F > 0$. У разі виникнення надмірної імпортової залежності та зниження вітчизняного виробництва до рівня надмірної імпортової залежності і зниження вітчизняного виробництва до рівня встановленого урядом країни $F < 0$.

У наших розрахунках мінімально допустимий рівень продовольчої незалежності можна інтерпретувати по-різному для груп продовольчих товарів залежно від того, на якому рівні може або повинно досягатися продовольче забезпечення ринку на основі власного виробництва. Очевидно, що по галузі рівнем продовольчої незалежності визнається продовольче самозабезпечення у межах 70–80% від товарних ресурсів внутрішнього продовольчого ринку [1].

Економічний зміст порогового значення індексу виявлених (відкритих) порівняльних переваг галузі (RCA) базується на спроможності галузі наповнювати внутрішній і зовнішній ринки власної продукції більш успішно, ніж це роблять зарубіжні конкуренти. На координатній площині моделі двокритеріального аналізу продовольчого ринку можна виділити чотири квадранта: 1-й квадрант: групи агропродовольчих товарів, які є конкурентоспроможними на внутрішньому і зовнішньому ринку; продовольче забезпечення національних споживачів перевищує рівень продовольчої незалежності; 2-й квадрант: групи продовольчих товарів, які є конкурентоспроможними та затребуваними на внутрішньому і зовнішньому ринках; продовольче самозабезпечення національних споживачів нижче рівня продовольчої незалежності; 3-й квадрант: групи неконкурентоспроможних продовольчих товарів на зовнішньому ринку заміщуються імпортом на внутрішньому ринку; продовольче самозабезпечення національних споживачів нижче рівня продовольчої незалежності; 4-й квадрант: групи неконкурентоспроможних продовольчих товарів на зовнішньому ринку; продовольче самозабезпечення національних споживачів перевищує рівень продовольчої незалежності.

Кожному з квадрантів моделі двокритеріального аналізу продовольчого ринку повинні відповідати певні заходи регулювання. Так, якщо група продовольчих товарів у результаті аналізу виявилась у 1-му квад-

ранті, це означає, що агропродовольча сфера країни повністю виконала своє завдання – внутрішній ринок насичений, галузь також здійснює поставки товару на зовнішній ринок. Дієвими заходами регулювання агропродовольчої політики повинна стати економічна дипломатія для підтримки аграрного експорту та заходи стимулювання експорту на основі активізації діяльності інфраструктури зовнішньоекономічної діяльності.

2-й квадрант моделі – квадрант продовольчої загрози, включає в себе групи продовольчих товарів, які конкурентоспроможні й затребувані на зовнішньому і внутрішньому ринках, однак великий зовнішній попит, наприклад через неврожай в основних країнах-виробниках, може стимулювати надлишковий експорт і створити дефіцит на внутрішньому ринку. Такий стан може загрожувати національному продовольчому забезпеченню й значними фінансовими витратами на імпорт, супроводжуватися гострою кризою в суміжних і переробних галузях. Уряду країни можна порекомендувати такі заходи щодо скорочення експортної діяльності.

Внутрішній ринок агропродовольчих товарів, які потрапили в моделі у 3-й квадрант, потребують захисту, оскільки не витримують конкуренції не тільки на зовнішньому, а й на внутрішньому ринку. Обсяги їх виробництва є недостатніми та витісняються імпортованими товаропотоками. У зв'язку з цим продовольча незалежність країни перебуває під загрозою, основними заходами повинні стати інструменти захисту внутрішнього агропродовольчого ринку.

4-й квадрант включає в себе менш проблемний сектор групи продовольчих товарів, які є неконкурентоспроможними на зовнішньому ринку, але завдання продовольчої незалежності вирішено. У цьому разі уряду необхідно не тільки слідкувати за виконанням критеріїв продовольчої незалежності, а й коригувати пріоритети експортної спеціалізації агропродовольчої сфери. Якщо товар не відноситься до числа пріоритетів експортної політики, його перебування у 4-му квадранті вже є позицією, наближеною до оптимальної. У довгостроковій перспективі доцільно оптимізувати рівень захищеності даних ринків шляхом виключення надмірних

обмежень доступності внутрішнього ринку і витрат на внутрішні субсидії, заміщення субсидій у межах «жовтої скриньки» інструментами «зеленого кошика» і т.д.

Використання моделі двокритеріального аналізу агропродовольчого ринку «продовольча незалежність – конкурентоспроможність» має своєю метою розробку пріоритетів захисту внутрішнього агропродовольчого ринку шляхом вирішення таких завдань: розподіл продовольчих товарів на групи об'єктів, подібних за критеріями продовольчої незалежності та конкурентоспроможності, дозволяє спростити подальшу розробку заходів захисту внутрішнього ринку й інших заходів щодо регулювання агропродовольчої сфери; порівняння стану продовольчих ринків на основі зіставної міжнародної статистики і даних СОТ про рівень захисту агропродовольчого ринку дасть змогу систематизувати вивчення зарубіжного досвіду в даній сфері й підвищити ефективність його впровадження; двокритеріальний аналіз у динаміці, тобто оперативне відстеження тенденцій (векторів) розвитку ринку в межах даної моделі дозволить оцінити ефективність заходів захисту внутрішнього ринку і своєчасно їх коригувати. Модель двокритеріального аналізу продовольчого ринку є основою для методики обґрунтування пріоритетних заходів захисту і продовольчого ринку. На основі проведеного дослідження розроблена методика обґрунтування напрямів захисту продовольчого ринку, який має на меті здійснення пріоритетних захисних заходів для різних сегментів ринку.

На основі моделі двокритеріального аналізу продовольчого ринку розроблено й обґрунтовано метод формування протекціоністської політики, що складається з кількох блоків: вибір сегменту продовольчого ринку та групування видів продукції по кластерах моделі цього аналізу; співвіднесення позиції видів продукції в моделі та пріоритетних груп методів захисту ринку; визначення чинних методів захисту й оцінка їх рівня; вибір заходів захисту ринку на основі можливості та рівня доступності методів рекомендованої групи згідно з вимогами СОТ.

Більшість вітчизняних дослідників однак стайні в тому, що зернопродуктовий та

олієжировий підкомплекс є найбільш конкурентоспроможними секторами аграрної економіки [1]. Водночас бурякоцукровий, плодоовочевий, м'ясний, молочний та інші підкомплекс мають слабшу конкурентоспроможність, що є причиною високої частки імпортової агропродовольчої продукції в загальному обсязі товарних ресурсів внутрішнього ринку.

Очевидно, що розвиток зовнішньої торгівлі сільськогосподарською сировиною і продовольством має бути підпорядкований завданню ефективного використання ресурсного потенціалу вітчизняної аграрної економіки. Відповідно до теорії порівняльних переваг Хекшера-Оліна регулювання може спотворити функціонування ринкового механізму, знижує ефекти від міжнародного поділу праці, адже дозволить повною мірою використовувати порівняльні переваги.

Порівняльні переваги національної економіки можна розділити на реальні та потенційні. Потенційні порівняльні переваги формуються рівнем ресурсного забезпечення, проте виробничі можливості з огляду на дії певних причин можуть залишатися нереалізованими. У випадку України використання інструментів державного регулювання, спрямованих на формування й посилення порівняльних переваг аграрного виробництва, доцільно використовувати і в перспективі, що не буде спотворювати ефект від використання порівняльних переваг.

Нами на основі методів кількісного аналізу порівняльних переваг вітчизняної агропродовольчої сфери доведено, що одним з інструментів оцінки порівняльних переваг є модифікований індекс виявлених порівняльних переваг (RCA). Результати оцінки індексу виявлених порівняльних переваг для товарів продовольчих груп у 2012-2016 рр. наведено в табл. 1.

Оцінка міжнародної конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської сировини і продовольства відповідно до товарної номенклатури УКТЗЕД (24 товарні групи) дала змогу виявити, що наша країна володіє конкурентоспроможністю тільки по групі «10 Злаки», куди входять пшениця, ячмінь, жито, овес, кукурудза, рис, сорго зернове, гречка та інші злаки; жири та олії тваринного або рослинного походження; насін-

ня і плоди олійних рослин; молоко та молочні продукти, яйця птиці; продукція борошномельно-круп'яної промисловості; залишки і відходи харчової промисловості.

Індекс виявлених конкурентних переваг (RCA) для групи «зернові культури» в 2012 р. досяг 2,08, а у 2013 р. – 2,302. У середньому протягом 2012–2016 рр. індекс виявлених порівняльних переваг для цієї групи був 2,411.

Розрахунки свідчать, що за переважною більшістю продовольчих товарних груп вітчизняний агропродовольчий комплекс є неконкурентоспроможним. Так, у середньому за 2012–2016 рр. індекс виявлених порівняльних переваг для групи «М'ясо та їстівні субпродукти» дорівнював 1,769, для групи «Живі дерева та інші рослини» – 4,499, для групи «Живі тварини» – -3,003, для групи «Їстівні плоди та горіхи» – -1,953, для групи «Овочі» – -0,459. Отже, відносно груп сільськогосподарських і продовольчих товарів із високою доданою вартістю – м'яса, м'ясних продуктів, живих тварин, фруктів, овочів, для нашої країни характерний дуже низький рівень конкурентоспроможності. Очевидно, що Україна в аграрній сфері домоглася положення експортера сировини. Тим часом хоча б часткове заміщення вітчизняного експорту зерна вивезенням борошна дозволило б збільшити національний дохід нашої країни. Крім того, експорт великих обсягів зернових може перешкодити розвитку вітчизняного тваринництва [2].

Активному розвитку нових ринків збуту сприяє й та обставина, що Державну продовольчо-зернову корпорацію України (ДПЗКУ) внесено до реєстру постачальників зернових культур Всесвітньої продовольчої програми Організації Об'єднаних Націй (ООН). Це не тільки дасть змогу отримати доступ до нових ринків, а й підтверджує високий рівень довіри до якості української аграрної продукції на міжнародній арені. Надалі Україна лише зміцнюватиме свої позиції на світових ринках. За прогнозами Продовольчої програми ООН (FAO), в Україні відсоток зростання аграрного виробництва і, відповідно, експорту сільськогосподарської продукції до 2025 р. збільшиться на 60% [3].

Таблиця 1

Результати оцінки індексів виявлених порівняльних переваг до товарів продовольчої групи України, 2012–2016 рр.

Код і назва товарів згідно з УКТЗЕД	Рік					У середньому за 2012-2016 рр.
	2012	2013	2014	2015	2016	
I. Живі тварини; продукти тваринного походження	-1,411	-1,021	-0,802	-1,447	-1,289	-1,056
В т.ч. живі тварини	-2,706	-3,466	-2,754	-3,395	-2,897	-3,003
м'ясо та їстівні субпродукти	-2,628	-2,170	-1,091	-1,693	-1,320	-1,769
молоко та молочні продукти, яйця птиці; натуральний мед	0,565	1,022	0,842	0,271	0,236	0,820
інші продукти тваринного походження	-1,495	-0,994	-1,382	-1,745	-1,680	-1,249
II. Продукти рослинного походження	0,729	0,388	0,412	0,467	0,469	0,555
В т.ч. овочі	0,061	-0,631	-0,704	-0,923	-1,232	-0,459
їстівні плоди та горіхи	-1,932	-1,801	-1,848	-2,599	-2,927	-1,953
зернові культури	2,930	2,285	2,099	2,469	2,302	2,411
продукція борошномельно-круп'яної промисловості	0,834	0,536	0,106	0,447	0,929	0,512
насіння і плоди олійних рослин	1,381	1,258	0,913	0,720	0,924	1,143
III. Жири та олії тваринного або рослинного походження	0,912	1,212	1,279	1,472	1,430	1,191
В т.ч. готові харчові продукти	-0,630	-0,519	-0,731	-0,702	-0,633	-0,558
продукти з м'яса, риби	-1,385	-1,267	-1,612	-1,639	-1,681	-1,557
цукор і кондитерські вироби з цукру	-0,021	-0,659	-0,655	0,542	0,345	0,199
готові продукти із зерна	0,101	0,159	0,020	-0,074	-0,083	0,057
продукти переробки овочів	-0,937	-0,604	-0,896	-0,674	-0,427	-0,661
різні харчові продукти	-2,219	-1,879	-1,995	-1,977	-1,694	-1,978
алкогольні і безалкогольні напої та оцет	0,230	-0,050	-0,796	-1,113	-1,154	-0,338

Джерело: складено та розраховано за даними Державної служби статистики України.

Модель двокритеріального аналізу продовольчого ринку «продовольча незалежність–конкурентоспроможність» дозволяє нам також провести оцінку по окремих товарних групах.

До першої групи товарів (перший квадрант) віднесено зернові та олію, тому що вони є конкурентоспроможними, а продовольче забезпечення національних споживачів цією продукцією перевищує рівень продовольчої незалежності. У середньому за

2012–2016 рр. індекс порівняльних переваг для зернових становив 2,096, а для олії – 1,227.

Значення індексу продовольчої незалежності для зернових становив 1,686, а для олії – 2,118. Відзначимо, що показники продовольчої незалежності для цих культур є досить високими, що не може призвести до зміщення цих видів продукції у другий квадрант.

Ряд видів вітчизняної продукції рослин-

ництва опинились у третьому квадранті. Овочі й картопля у 2012–2016 рр. були недостатньо конкурентоспроможними навіть на внутрішньому ринку, що призвело втрати продовольчої незалежності або критичного стану по цих видах продукції. Індекс продовольчої незалежності для овочів у 2012 р. дорівнював – 0,009, для цукру – 0,006, для картоплі – 0,016. Індекс порівняльних переваг для фруктів дорівнював 4,69.

Важливою обставиною є те, що в групі рослинницької продукції володіє середньою конкурентоспроможністю і продовольчою незалежністю цукор, однак перевищення обсягів імпорту при незначному експорті змістили цю групу в другий квадрант.

Представлені дані свідчать, що перший квадрант формують яйця (індекс порівняльних переваг – 0,696, а продовольчої незалежності – 0,070), молоко і молокопродукти (індекси 0,064; 0,305), яловичина і телятина – 0,040; 0,111). Водночас м'ясо птиці та свинина були неконкурентоспроможними на внутрішньому ринку із критичною продовольчою незалежністю. Так, індекс продовольчої незалежності для м'яса птиці становив – 0,055, для свинини – 0,024, а в цілому для м'яса – 0,041. Індекс порівняльних переваг для м'яса птиці дорівнював -0,945, для свинини – -2,621, а в цілому для м'яса – -1,693. Очевидно, що інструменти захисту й підтримки сільського господарства у 2008–2012 рр. не дозволили вітчизняним товаровиробникам у сформованих економічних умовах домогтися міжнародної конкурентоспроможності, а також досягти продовольчого забезпечення на рівні вище порога продовольчої незалежності.

Пріоритетним напрямом посилення конкурентних переваг на зарубіжних ринках повинна стати державна підтримка аграрного сектору у форматі розвитку маркетингового аспекту «зеленого кошика» СОТ, про що свідчить практика реалізації відповідних програм країн ЄС і США [4].

Водночас Європейська комісія прийняла програму підтримки просування сільськогосподарської продукції на зовнішніх ринках та інформаційного забезпечення потенційних споживачів (The Program to Provide information on and to promote agricultural products in the European Union). Загальний

бюджет програми – 51 млн євро. У межах цієї програми розглянуто 40 національних програм і 25 рекламних та інформаційних програм із 14 країн ЄС, на які наприкінці 2005 р. виділено 8,2 млн євро. Завдяки цим програмам європейці планують вийти на агропродовольчі ринки США, Канади, Росії, України, Австралії, Японії, Китаю, Індії, Бразилії, Норвегії та Швейцарії.

У США широкого розвитку набула система федеральних і регіональних програм маркетингової підтримки продукції [5-6]. Міністерство сільського господарства США структурно забезпечує два основних напрями маркетингової підтримки аграрного сектору на внутрішніх і міжнародних ринках. Перший напрям забезпечує Служба сільськогосподарського маркетингу (Agricultural Marketing Service), яка надає маркетингові послуги фермерам, переробникам, дистриб'юторам і споживачам сільгосппродукції [7-8]. Спільно з іншими підприємствами галузі розробляються і підтримуються стандарти якості продуктів харчування. Служба маркетингу також керує програмою Міністерства сільського господарства США щодо закупівлі товарів, яка надає допомогу споживачам у питаннях харчування. У сферу діяльності цієї служби входять кілька таких програм.

Висновки. Адаптація агропродовольчих ринків України до умов глобалізації та СОТ зі стратегічної точки зору повинна передбачати такі процеси розвитку: просування передових методів організації сільськогосподарського виробництва, зміцнення науково-технічної бази та всебічне підвищення конкурентоспроможності сільського господарства; посилення переваг, удосконалення політики експорту сільськогосподарської продукції та його диверсифікації; розробка власних стратегічних меж імпорту сільськогосподарської продукції та продовольства; створення глобального ланцюга поставок сільськогосподарської продукції і продовольства та системи мінімізації ризиків, які проявляються на світовому ринку, дієвий захист агропродовольчого сектору, активне використання передбачених правилами СОТ механізмів його захисту; творча імплементація міжнародного досвіду розвитку агропродовольчих ринків, особливо країн, які недав-

но стали членами СОТ, створення відповідних інституційних структур, галузевих організацій та асоціації, забезпечення їх розвитку; підтримка та заохочення вітчизняних підприємств АПК до виходу на зовнішні ринки з метою завоювання конкурентних позицій на міжнародних ринках сільськогосподарської продукції та продовольства.

З метою забезпечення адаптації агропродовольчих ринків України до умов глобалізації та СОТ доцільно реалізувати комплекс заходів державної підтримки вітчизняного аграрного сектору. Вважаємо, що для забезпечення дієвості майбутніх заходів внутрішньої підтримки необхідно удосконалити систему інституційного регулювання аграрного сектору, в тому числі удосконалити відповідну правову базу та діяльність управлінських структур. Це вдосконалення має здійснюватися у двох напрямках.

По-перше, необхідно посилити потенціал існуючих структур управління, що здійснюють державне регулювання аграрного сектору. Водночас необхідно провести моніторинг бази аграрного законодавства, визначити його завдання з погляду відповідності вимогам СОТ.

По-друге, необхідно внести зміни до державного регулювання аграрного сектору, удосконалити організаційну структуру і базу аграрного законодавства. Ця проблема актуальна, зокрема з точки зору цінового регулювання аграрного сектору, в тому числі формування системи державних закупівель, підтримки продажу продукції сільськогосподарського виробництва, формування й розвитку системи надання фермерам інформаційно-консультаційних послуг щодо кон'юнктури аграрного ринку та в інших напрямках.

Список літератури

1. Саранчук А. О. Національний ринок зерна в умовах сучасної економічної нестабільності / А. О. Саранчук // Інвестиції: практика та досвід. - 2012. - № 9. - С. 75-78.
2. Франченко Л. О. Оптимізація каналів просування виробниками зерна на світовий ринок / Л. О. Франченко // Економіка АПК. - 2013. - № 9. - С. 136-141.
3. Киш Л. М. Продовольча безпека України: актуальні питання якості та доступності продуктів харчування / Л. М. Киш // Причорноморські економічні студії. - 2018. - Вип. 27(1). - С. 59-63.
4. Надвигиничний С. Продовольча безпека як головний стратегічний пріоритет економічного розвитку аграрної сфери економіки України / С. Надвигиничний, В. Файфура // Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України. - 2017. - Вип. 22. - С. 38-42.
5. Васільєва Л. М. Аграрний сектор: оцінка рівня державної підтримки / Л. М. Васільєва, Н. В. Бондарчук // Молодий вчений. - 2015. - № 1(2). - С. 204-209.
6. Біляк Ю. В. Аграрний сектор - одна з найбільш перспективних галузей, що забезпечують зростання української економіки / Ю. В. Біляк // Агросвіт. - 2015. - № 23. - С. 33-38.
7. Криленко В. І. Державна підтримка аграрного сектору як складова регуляторної політики держави / В. І. Криленко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. - 2014. - Вип. 6(1). - С. 225-228.
8. Нісходовська О. Ю. Державна підтримка аграрного сектору економіки України / О. Ю. Нісходовська // Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. - 2014. - Вип. 22. - С. 294-297.

Reference:

1. Saranchuk A. O. (2012) Natsionalnyi rynek zerna v umovakh suchasnoi ekonomichnoi nestabilnosti. Investytsii: praktyka ta dosvid. № 9, p. 75-78 [in Ukrainian]
2. Franchenko L. O. (2013) Optymizatsiia kanaliv prosuvannia vyrobnykamy zerna na svitovyi rynek. Ekonomika APK. № 9, p. 136-141 [in Ukrainian]
3. Kysh L. M. (2018) Prodovolcha bezpeka Ukrainy: aktualni pytannia yakosti ta dostupnosti produktiv kharchuvannia. Prychornomorski ekonomichni studii. Vyp. 27(1), p. 59-63 [in Ukrainian]
4. Nadvynychnyi, S., Faifura, V. (2017) Prodovolcha bezpeka yak holovnyi stratehichniy priorytet ekonomichnoho rozvytku ahrranoi sfery ekonomiky Ukrainy. *Rehionalni aspekty rozvytku produktyvnykh syl Ukrainy*. Vyp. 22, p. 38-42 [in Ukrainian]
5. Vasilieva L. M., Bondarchuk N. V. (2015) Ahramnyi sektor: otsinka ravnia derzhavnoi pidtrymky. *Molodyi vchenyi*, № 1(2). p. 204-209 [in Ukrainian]
6. Biliak Yu. V. (2015) Ahramnyi sektor - odna z naibilsh perspektyvnykh haluzei, shcho zabezpechuiut zrostannia ukrainskoi eko-nomiky. *Ahrosvit*. № 23, p. 33-38 [in Ukrainian]
7. Krylenko V. I. (2014) Derzhavna pidtrymka ahrranoho sektoru yak skladova rehuliatornoj polityky derzhavy. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Ser. : Ekonomichni nauky*. Vyp. 6(1), p. 225-228 [in Ukrainian]
8. Niskhodovska O. Yu. (2014) Derzhavna pidtrymka ahrranoho sektoru ekonomiky Ukrainy. *Zbirnyk naukovykh prats Podil'skoho derzhavnoho ahrrano-tekhnichnoho universytetu*. Vyp. 22, p. 294-297 [in Ukrainian]